
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
Wydział Nauk Społecznych, Katedra Psychoprofilaktyki Społecznej
Al. Racławickie 14, 20-950 Lublin
tel. +48 81 445 3441

RAPORT KOŃCOWY Z REALIZACJI PROJEKTU BADAWCZEGO

„Wpływ wygranej w grze hazardowej, przy współudziale czynników psychospołecznych, na trajektorię zaangażowania w hazard – badania polsko-francuskie”

14/HTK/2021

sierpień 2021 – grudzień 2021

Projekt współfinansowany ze środków Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych pozostającego w dyspozycji Ministra Zdrowia, w ramach umowy zawartej między Ministrem Zdrowia reprezentowanym przez Dyrektora Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii, a Katolickim Uniwersytetem Lubelskim Jana Pawła II.

Lublin, grudzień 2021

Opracowanie:

Dr Bernadeta Lelonek-Kuleta

Spis treści

I Wprowadzenie	3
II Założenia I etapu projektu i ich realizacja.	4
1M. Przegląd literatury przedmiotu oraz opracowanie raportu z przeglądu.....	4
2M. Prace ekspertów w zakresie opracowania metodologii badań internetowych.	4
3M. Tłumaczenia polsko-francusko-polskie.	5
4M. Opracowanie wersji elektronicznej kwestionariuszy.	5
5M. Koordynacja współpracy międzynarodowej.	5
III Założenia II etapu projektu i ich realizacja.	6
6M. Przeprowadzenie badań online.....	6
7M. Przeprowadzenie badań na grupie 150 graczy uzależnionych od hazardu.	6
8M. Obliczenia statystyczne wyników badań internetowych.	7
9M. Prace ekspertów w zakresie interpretacji uzyskanych danych wraz z opracowaniem raportu z badań.....	7
10M. Tłumaczenia polsko-francuskie-polskie.	7
11M. Udział w spotkaniu międzynarodowej grupy roboczej – praca ekspertów nad analizą porównawczą uzyskanych wyników.....	8
12M. Przygotowanie artykułu do czasopisma międzynarodowego.....	8
13M. Tłumaczenie artykułu międzynarodowego wraz z usługą korekty językowej (<i>native speaker</i>)	8
14M. Opublikowanie artykułu międzynarodowego.....	8
15M. Koordynacja współpracy międzynarodowej.	9
16M. Przygotowanie raportu z realizacji projektu	9
III Załączniki.	10
Załącznik 1. Przegląd literatury.....	10
Załącznik 2. Literatura Projekt Big Win.....	10
Załącznik 3. Kwestionariusz badawczy.	10
Załącznik 4. Skany korespondencji mailowej z partnerami z Francji.....	10
Załącznik 5. Dane z badań ilościowych przeprowadzonych wśród graczy hazardowych gier czystego przypadku.	10
Załącznik 6. Raport końcowy z wyników badań (język polski).	10
Załącznik 7. Raport skrócony z badań ilościowych (język angielski).....	10
Załącznik 8. Międzynarodowy artykuł naukowy złożony do czasopisma.....	10

I Wprowadzenie

Realizowany projekt powstał z inicjatywy badaczy oraz praktyków z Polski i Francji, zajmujących się profilaktyką i terapią zaburzenia hazardowego, a jego celem jest pogłębiona analiza roli znaczącej wygranej w trajektorii uprawiania hazardu, w tym – w rozwoju zaburzenia hazardowego. Zarówno obserwacje kliniczne, jak i badania naukowe potwierdzają występowanie zjawiska określanego przez graczy tzw. „ważną” wygraną, pojawiającego się głównie w początkowym okresie uprawiania hazardu. Dla niektórych graczy jest ona tożsama z tzw. „szczęściem początkującego”, czyli wygraną przytrafiającą się szczególnie początkujących hazardzistów. Taka wygrana bardzo często powiązana jest ze zwiększeniem intensywności zaangażowania graczy w hazard oraz wiarą we własny wpływ na wynik gry. Oprócz tego, w hazardzie występują jeszcze tzw. „wielkie wygrane”, na które hazardziści czekają latami, podejmując różnorodne działania mające zwiększyć szansę ich zdobycia. W Polsce te wielkie wygrane najczęściej utożsamiane są z kumulacjami w loteriach liczbowych, natomiast szczęśliwi zwycięzcy otaczani są zainteresowaniem mediów (dane wygrywających są chronione, dlatego szczęśliwi zwycięzcy muszą sami wyrazić chęć opowiedzenia o swojej wygranej i jej wpływie na własne życie).

Pomimo podejmowanych badań na temat znaczenia wygranej dla historii uprawiania hazardu, mają one najczęściej charakter wąski, aspektowy, a wnioski z nich są niespójne (wykazywany jest zarówno pozytywny jak i negatywny wpływ wygranej na życie gracza). Projekt badań polsko-francuskich miał na celu wieloaspektową, pogłębioną analizę zjawiska wygranej oraz jej wpływu na dalsze angażowanie się w hazard czy rozwój uzależnienia od niego, przy współudziale innych czynników (psychologicznych i społecznych). Badania polskie objęły 3736 osób uprawiających gry hazardowe tzw. czystego przypadku (w których o wyniku decyduje wyłącznie przypadek), wyłonionych z reprezentatywnej próby dorosłych Polaków korzystających z Internetu (18+). Badania (zarówno w Polsce jak i we Francji) realizowane były drogą internetową, przez firmę dysponującą panelem badawczym. Celem badań było pogłębione rozumienie postrzegania wygranej przez hazardzistów uprawiających gry czystego przypadku oraz zrozumienie wpływu wygranych na przebieg trajektorii uprawiania hazardu. Dodatkowo poszukiwane były czynniki psychologiczne i społeczne moderujące wpływ wygranej i przegranych na charakter zaangażowania w hazard, a także

powiązane ze sposobem doświadczania znaczącej wygranej przez graczy. Celem aplikacyjnym jest m.in. próba opracowania modelu przewidywania uzależnienia od hazardu na podstawie doświadczeń wygranych, ich postrzegania przez gracza oraz psychospołecznych czynników współwystępujących. Dodatkowo, celem jest wypracowanie rekomendacji dotyczących ograniczanie ryzyka uzależnienia od hazardu, poprzez wdrażanie rozwiązań przez operatorów gier w zakresie procedur wypłat wygranych.

II Założenia I etapu projektu i ich realizacja.

W pierwszym okresie realizacji projektu badawczego zaplanowane zostały następujące działania:

1M. Przegląd literatury przedmiotu oraz opracowanie raportu z przeglądu

Pierwszym krokiem było dokonanie przeglądu literatury, mającego na celu uzupełnienie przestudiowanej dotychczas literatury związanej z tematem badań – w tym próba wyłonienia czynników moderujących wpływ dużej wygranej na trajektorię grania oraz uzależnienie od hazardu. Przegląd został zrealizowany przez dwie studentki psychologii pod kierunkiem kierownika projektu. Artykuły naukowe były wyszukiwane w międzynarodowych bazach naukowych dostępnych bezpłatnie (w tym Google scholar i Researchgate), poprzez wyszukiwanie według słów kluczowych, w tym: big win, important win, gambling addiction, gambling winner, cognitive errors / distortions in gambling, loss in gambling, irrational thinking. Opracowanie dotyczące zebranej literatury znajduje się w załączniku nr 1 natomiast literatura w załączniku 2.

2M. Prace ekspertów w zakresie opracowania metodologii badań internetowych.

Zadaniem ekspertów było merytoryczne opracowanie ankiety badawczej, której pytania zostaną skierowane do 3500 graczy uprawiających gry hazardowe tzw. czystego przypadku, w tym do dodatkowej podgrupy 150 graczy uzależnionych od hazardu (gry czystego przypadku). Zadanie miało na celu opracowanie pytań kwestionariuszowych, które pozwolą na identyfikację czynników psychologiczno-społecznych, oraz zachowań związanych z dużą

wygraną, które wyjaśniają uzależnienie od hazardu. Do puli pytań badawczych zostały włączone pytania kwestionariuszy standaryzowanych, w tym Problem Gambling Severity Index PGSI, pozwalający na wyłonienie graczy uprawiających hazard w sposób problemowy. Kwestionariusz był wypracowywany we współpracy polsko-francuskiej. Osobą koordynującą ze strony projektu francuskiego była Marie-Line Tovar, koordynatorka komórki badawczej Stowarzyszenia SEDAP z Dijon. Prace w zakresie opracowania metodologii badań odbywały się głównie drogą mailową oraz za pośrednictwem komunikatora zoom.

3M. Tłumaczenia polsko-francusko-polskie.

Kwestionariusz został opracowany w języku francuskim, z uwagi na zespół francuski pełniący rolę lidera projektu. Po opracowaniu został on przetłumaczony na język polski. Kwestionariusze standaryzowane (Gambling Motivation Questionnaire GMQ, PGSI oraz UPPS-P) zostały zastąpione standaryzowanymi polskimi wersjami z uwagi na ich sprawdzoną rzetelność. Niektóre odpowiedzi (np. dotyczące wykonywanych zawodów) dostosowane zostały do polskich realiów po przedyskutowaniu tego ze stroną francuską. Kwestionariusz został zamieszczony w załączniku nr 3.

4M. Opracowanie wersji elektronicznej kwestionariuszy.

Opracowanie wersji elektronicznej kwestionariusza było zadaniem wyłonionej firmy badawczej, która przeprowadziła badania ankietowe. W wyniku postępowania konkursowego wyłoniona została firma Ogólnopolski Panel Badawczy Ariadna.

5M. Koordynacja współpracy międzynarodowej.

Wspólna realizacja badań, w tym opracowanie metodologii badań wymagało regularnego kontaktu ze stroną francuską. Osobą kontaktową ze strony projektu francuskiego była Marie-Line Tovar, koordynatorka komórki badawczej Stowarzyszenia SEDAP z Dijon. Kontakt odbywał się głównie drogą mailową. Ze strony polskiej osobą do kontaktu był koordynator merytoryczny projektu. W załączniku nr 4 znajdują się skany wybranych maili wymienionych z partnerami z Francji.

III Założenia II etapu projektu i ich realizacja.

W drugim okresie realizacji projektu badawczego zrealizowane zostały następujące działania:

6M. Przeprowadzenie badań online.

Badania zostały realizowane drogą internetową (CAWI) wśród graczy hazardowych wyłonionych z reprezentatywnej próby dorosłych (18+) Polaków korzystających z Internetu. W trakcie realizacji projektu został wyłoniony realizator badań zasadniczych, który był odpowiedzialny za rekrutację badanej grupy, przeprowadzenie badań oraz dostarczenie pełnej bazy wyników. W ramach działań przetargowych wyłoniono firmę Panel Badawczy Ariadna. Atutem firmy realizującej badania online jest posiadanie bazy respondentów dostępnych drogą bezpośrednią i online (poprzez posiadane panele badawcze - było to jedno z kryteriów wyłonienia wykonawcy), co przekłada się na krótszy czas realizacji badań oraz możliwość realizacji badań na próbie reprezentatywnej. Dostęp do dużej grupy potencjalnych odbiorców badań umożliwia jej profilowanie. W badaniach udział wzięło w sumie 3736 graczy hazardowych czystego przypadku, z czego 3502 z próby reprezentatywnej (próba losowo-kwotowa kontrolowana ze względu na wiek, płeć, wykształcenie, wielkość miejscowości i region) oraz dodatkowo 234 osób uprawiających gry hazardowe czystego przypadku w sposób problemowych. Kwoty zostały wyznaczone na podstawie rozkładu cech w populacji Polski, wskazywanych przez urząd statystyczny GUS). Panele badawcze aktualnie są wykorzystywane powszechnie w badaniach zachodnich (np. tą drogą była pozyskiwana grupa badana we Francji).

7M. Przeprowadzenie badań na grupie 150 graczy uzależnionych od hazardu.

Ze względu na to, że badania zasadnicze realizowane były na próbie reprezentatywnej Polaków korzystających z Internetu, grających w gry czystego przypadku, wśród których, biorąc pod uwagę polskie badania epidemiologiczne, najwięcej jest osób uprawiających loterie liczbowe, odsetek graczy uzależnionych w tej grupie mógł być zbyt niski do przeprowadzania analiz statystyk o dużej mocy. W związku z czym wyłoniona w procedurze przetargowej firma była zobowiązana także do „dobadania” 150 graczy problemowych

uprawiających gry hazardowe czystego przypadku (8 punktów i więcej w kwestionariuszu PGSI). Finalnie firma przekazała dane od 234 badanych internautów spełniających wymagane kryteria. Dane w formacie sav. stanowią załącznik 1 do niniejszego raportu.

8M. Obliczenia statystyczne wyników badań internetowych.

Dokonane zostały obliczenia statystyczne umożliwiające uzyskanie odpowiedzi na postawione pytania badawcze oraz weryfikację postawionych hipotez. W ramach przeprowadzanych obliczeń opracowano także zostanie statystyczny model wyjaśniający wystąpienie znaczącej wygranej oraz powiązanie znaczącej wygranej z graniem problemowych.

9M. Prace ekspertów w zakresie interpretacji uzyskanych danych wraz z opracowaniem raportu z badań.

Efektem prac ekspertów było przygotowanie raportu podsumowującego realizację zadania z podkreśleniem najistotniejszych jego elementów metodologicznych, wniosków i rekomendacji do dalszych badań i oddziaływań profilaktycznych oraz terapeutycznych. Końcowy raport z realizacji badań wraz z wynikami stanowi załącznik 2 do niniejszego sprawozdania z realizacji projektu badawczego.

10M. Tłumaczenia polsko-francuskie-polskie.

Ze względu na międzynarodowy, polsko-francuski charakter projektu, w celu umożliwienia dyskusji nad uzyskanymi wynikami, główne wyniki oraz wnioski z przeprowadzonych badań polskich zostały przetłumaczone na język angielski oraz przesłane partnerom z Francji przed spotkaniem roboczym. We wniosku założono tłumaczenie materiału na język francuski, jednak na skutek dyskusji z partnerami francuskimi ustalono, że raport z badań zostanie przetłumaczony na język angielski, co zwiększy jego komunikatywność i możliwość udostępnienia szerszemu gronu odbiorców międzynarodowych. Skrócony raport zawierający główne wyniki potrzebne do dyskusji porównawczej, międzynarodowej, przetłumaczony na język angielski, stanowi załącznik 3 do niniejszego raportu.

11M. Udział w spotkaniu międzynarodowej grupy roboczej – praca ekspertów nad analizą porównawczą uzyskanych wyników.

Wizyta robocza zaplanowana została w celu przeprowadzenia bezpośredniej dyskusji partnerów zaangażowanych w realizację projektu. Przygotowana ona została poprzez wcześniejsze prace na materiale badawczym prowadzone równolegle w obu krajach oraz kontakty drogą internetową. Spotkanie ekspertów i przeanalizowanie ich wniosków z badań zaowocowało kolejnymi metawnioskami oraz wyznaczeniem dalszych obszarów do badań. Wymiernym efektem prac zespołów – polskiego i francuskiego – podczas wizyty, jest przygotowanie międzynarodowego artykułu naukowego, zawierającego analizy porównawcze wyników badań zrealizowanych wśród graczy polskich i francuskich (załącznik 5). Wizyta zawierała koszty przelotu, noclegu i wyżywienia płacone ryczałtem. W wizycie wzięły udział dwie osoby – kierownik projektu oraz statystyk. Podczas spotkania opracowana została wspólna baza danych do obliczeń, a także dokonywano wstępnych obliczeń porównawczych w celu ustalenia ram artykułu międzynarodowego.

12M. Przygotowanie artykułu do czasopisma międzynarodowego.

Przygotowanie artykułu międzynarodowego jest efektem współpracy zespołu polskiego i francuskiego przy realizacji badań wśród graczy polskich i francuskich. Koncepcja artykułu została wypracowywana w trakcie realizacji projektu oraz finalizowana podczas spotkania międzynarodowego we Francji.

13M. Tłumaczenie artykułu międzynarodowego wraz z usługą korekty językowej (*native speaker*)

Artykuł opracowany we współpracy międzynarodowej został przetłumaczony na język angielski a następnie wysłany do korekty językowej przez *native speaker*a, w celu spełnienia standardów poprawności językowej wymaganych podczas składania artykułu w czasopiśmie anglojęzycznym.

14M. Opublikowanie artykułu międzynarodowego

Artykuł złożony do czasopisma PLOS One znajduje się w załączniku 5. Na dzień składania sprawozdania z realizacji projektu artykuł posiada status „editor invited”. Oznacza to, że do procesu recenzowania został zaproszony pomocniczy redaktor, który będzie odpowiedzialny

za kontakt z recenzentami oraz autorami artykułu. Do tego dnia autorzy dwukrotnie odpowiadali na pytania redakcji dotyczące szczegółowych informacji na temat artykułu, a także uzupełniali informacje w systemie składania artykułów. Był to wstępny etap kwalifikowania artykułu do dalszego procesu recenzyjnego, który zakończył się pomyślnie – przekazaniem artykułu redaktorowi pomocniczemu, specjalizującemu się w tematyce artykułu.

15M. Koordynacja współpracy międzynarodowej.

Porównawcza analiza danych uzyskanych w badaniach polskich i francuskich wymagała regularnego kontaktu ze stroną francuską, wspólnych ustaleń w zakresie realizowanych analiz, wyboru zmiennych, a także ustaleń w zakresie aspektu badań, który będzie przedstawiony w artykule międzynarodowym. Osobą kontaktową ze strony projektu francuskiego była Marie-Line Tovar, koordynatorka komórki badawczej Stowarzyszenia SEDAP z Dijon. Kontakt odbywał się głównie drogą mailową. W załączniku nr 4 znajdują się skany wybranych maili wymienionych z partnerami z Francji.

16M.Przygotowanie raportu z realizacji projektu

Po zakończeniu realizacji wszystkich zaplanowanych działań w projekcie opracowany został końcowy raport, który zostanie złożony do Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii (Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom) wraz z wymaganymi załącznikami – w tym szczegółową analizą wyników uzyskanych w badaniu.

III Załączniki.

Załącznik 1. Przegląd literatury

Załącznik 2. Literatura Projekt Big Win.

Załącznik 3. Kwestionariusz badawczy.

Załącznik 4. Skany korespondencji mailowej z partnerami z Francji.

Załącznik 5. Dane z badań ilościowych przeprowadzonych wśród graczy hazardowych gier czystego przypadku.

Załącznik 6. Raport końcowy z wyników badań (język polski).

Załącznik 7. Raport skrócony z badań ilościowych (język angielski).

Załącznik 8. Międzynarodowy artykuł naukowy złożony do czasopisma.